

ANTALYA KENTİNİN AKTİF YEŞİL ALAN VARLIĞI ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA(*)

Veli ORTAÇEŞME Osman KARAGÜZEL Meryem ATİK Selçuk SAYAN
Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü - ANTALYA

Özet

Bu çalışmada Antalya kentindeki aktif yeşil alanların durumu çok yönlü olarak araştırılmıştır. Kentteki aktif yeşil alanların sayısı, tipleri, büyüklükleri, mahallelere göre dağılımı ve kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarları saptanmıştır. Çalışma sonucunda, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde değişik tipte toplam 200 adet aktif yeşil alanın var olduğu, bu yeşil alanların kentteki dağılımlarının düzenli olmadığı ve 131 mahallenin sadece % 59'unda aktif yeşil alan bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca kentte kişi başına 3,1 m² aktif yeşil alan düştüğü ve bu miktarın 3194 Sayılı İmar Kanunu'nun öngördüğü 7 m² standardının çok gerisinde kaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antalya, Yeşil Alan, Park, İmar Planı

A Research on the Active Green Spaces of Antalya City

Abstract

In this research, different aspects of the green spaces of Antalya City were investigated. The numbers, types, sizes of active green spaces and their distribution in the city as well as the amount of these spaces *per capita* were determined. According to the results, a total of 200 active green spaces in different types exist within the boundaries of Antalya Metropolitan Municipality. The distribution of these spaces in the city was found not homogenous and, only the 59% of the quarters have active green spaces. The per capita amount of the active green spaces in the city was calculated as 3,1 m², which is a very low figure, compared to 7 m² standard of the Urban Law numbered 3194.

Keywords: Antalya, green spaces, parks, structural plan

1. Giriş

18 yy. sonlarında ortaya çıkan Sanayi Devrimi, bir yandan uygarlığın nimetlerini insanların hizmetine sunarken diğer yandan kentleşme gibi bir olguyu da beraberinde getirmiştir. Kırsal alanlardan kentlere yönelim önceleri iş bulma amacı taşıırken, kentlerin sunduğu sosyal ve kültürel olanakların artışına paralel olarak zamanla farklı bir karakter kazanmış, bunun sonucunda da özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında kentler aşırı bir büyüme trendine girmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde kent nüfusu 1950-1985 yılları arasında yaklaşık iki kat artış göstererek 450

milyondan 840 milyona çıkarken, gelişmiş ülkelerde dört katı bir artışla 450 milyondan 1,5 milyara yükselmiştir. Kentli nüfusun önemli bir bölümü büyük metropolitenlarda yoğunlaşırken, her üç kişiden biri kentli hale gelmiş, her on kişiden birisi de nüfusu 1 milyondan fazla olan kentlerde yaşamaya başlamıştır (Anonymous, 1991).

Türkiye'de de dünyadakine benzer gelişmeler gözlenmektedir. Özellikle 1950'lerden sonra kentlere göç hız kazanmıştır. 1950 öncesinde kentlerde yaşayanların oranı % 23-25 arasında değişirken, 1990 yılında bu oran % 59'a

(*) Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Araştırma Fonu'na desteklenmiştir.

yükselmiştir (Anonim, 1993). 2010 yılında ise, % 70 civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Hızlı kentleşmenin sonucu olarak, kentlerde bir dizi sorun ortaya çıkmaktadır. Bunlar arasında düzensiz yapılaşma ilk planda yer almaktadır. Her ne kadar imar planları ile kent gelişmeleri düzenlenmeye çalışılsa da iç göçler nedeniyle ortaya çıkan nüfus hareketleri plan öngörülerini aşmakta ve çarpık kentleşme olarak ifade edilen düzensiz yapılaşmalara neden olmaktadır.

Ekosistemin ve çevre sağlığının korunması açısından önemli bir yer tutan yeşil alanlar, kentlerde insan yaşamı ve gereksinimleri açısından bir çok işlevi yerine getirmektedir. Kentlerin fiziksel yönden dengesini sağlama, kent gelişimini sınırlandırma, kente mikroklimatik özellikler kazandırma, rekreasyon olanakları sağlama, kent estetiğini zenginleştirme bu işlevlerden bazılarıdır (Öztan, 1968). Bu özellikleri nedeniyle açık ve yeşil alanlar kent planlamanın önemli unsurlarıdır. Ancak bu işlevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için açık ve yeşil alanlar kent planlamada bir sistem dahilinde, yeterli büyüklükte tasarlanmalı ve kent dokusu içinde düzenli bir dağılıma sahip olmalıdırlar.

Dünyada iyi tasarlanmış yeşil alan sistemlerine sahip bir çok kent bulunmaktadır. Örneğin Londra için 1938'de kabul edilen "Yeşil Kuşak Yasası" ile kent periferisinde 15.000 dekarlık bir yeşil kuşak oluşturulmuştur. Bu yeşil kuşak daha sonra genişliği 8-18 km. arasında değişen ve kentin imar planı ile entegre bir yeşil alan sistemine dönüştürülmüştür. İkinci örnek kent 1960'lı yıllarda hava kirliliği sorunu bulunan Stuttgart'dır. Bu kentte sonraki yıllarda başlatılan plan ve uygulama çalışmaları ile kent merkezinden dışa doğru ışınal olarak açılan park, tarım

alanları ve ormanlardan oluşan bir yeşil alan sistemi oluşturulmuştur. Bu uygulama ile temiz havanın kent içinde sirkülasyonu sağlanmış ve sorun önemli ölçüde giderilmiştir (Öztan, 1991).

Ülkemizde kent planlama sürecini yönlendiren yasal mevzuat, imar planları ve imar yönetmelikleridir. Bu yasa ve yönetmeliklerde yeşil alanlara yönelik yaklaşım, kişi başına belirli büyüklükte yeşil alanın sağlanmasıdır.

1956 yılında çıkarılan 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun 20.7.1972 tarih ve 1605 Sayılı Yasa ile değişik 25. Maddesine göre, yeşil alanların tamamı planlamaya esas alınan nüfus için kişi başına 7 m² den aşağı olamamaktadır.

1985 tarihinde çıkarılan ve halen yürürlükte olan 3194 Sayılı İmar Kanunu'nda da bu ölçüt aynen korunmuştur. 3194 sayılı yasa ile bağlantılı olarak çıkarılan İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Dair Yönetmeliğin 3. Maddesi yeşil alan tanımına açıklık getirerek "aktif yeşil alan" ibaresini kullanmış ve aktif yeşil alanlar "park, çocuk bahçesi ve oyun alanları olarak ayrılan sahalara" olarak tanımlamıştır. Yönetmeliğin 10. Maddesinde ise aktif yeşil alan ölçütü olarak belediye ve mücavir alan sınırları içinde kişi başına 7 m²; bu sınırların dışında ve mevzi imar planı yapılan yerlerde ise 14 m² zorunluluğu getirilmiştir.

2 Eylül 1999 tarihinde çıkarılan 3030 Sayılı Kanun kapsamı dışında kalan belediyeler tip imar yönetmeliği değişikliği ile belediye ve mücavir alan sınırları içinde kişi başına asgari yeşil alan miktarı 10 m²'ye yükseltilmiştir.

Ancak, çıkarılan bu yasa ve yönetmeliklerin hiçbirinde yeşil alanların kent içinde düzenli dağılımını sağlayıcı bir yeşil alan sistemi yaklaşımına ilişkin öngörüler bulunmamaktadır. İmar planlarının hazırlanması aşamasında çoğu zaman, yapı adası olarak

değerlendirilemeyecek, informal alanlar yeşil alan olarak ayrılmaktadır.

Kentlerimizde yeşil alanların dağılımı gelişigüzel bir durumda olup, etki alanları yönünden de dengesizlikler bulunmaktadır. İmar planları yapımında yeşil alanlar için öncelikli yerler olarak Belediye, Hazine ve Vakıf arazileri seçilmektedir. Ancak bu tür alanlar kentin her tarafında eşit şekilde dağılmamaktadır. Bu nedenle etki alanlarına göre eşit dağılım gösteren çocuk bahçeleri, spor alanları ve parklar için büyük bir kamulaştırma ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin sınırlı bütçeleriyle gerçekleştirilmesi güç olan plan üzerindeki bu yeşil alanlar sonradan yapı alanlarına dönüştürülmektedir (Yıldızcı, 1991).

Nitekim bazı kentlerimizin yeşil alan varlığı ve özelliklerine yönelik araştırmalar, kentlerin büyük bir bölümünün kentsel yeşil alan varlığı yönünden önemli eksikleri olduğunu ortaya koymuştur. Yarcı(1988), İzmir kentindeki yeşil alanları ele aldığı çalışmada, kentte kişi başına 3,7 m² yeşil alanın düştüğünü saptamıştır.

Tarhan (1992), yaptığı çalışma ile Mersin kentinde kişi başına 2,7 m² yeşil alan ve çocuk başına ise 1,16 m² çocuk parkı düştüğünü saptamıştır. Kentteki açık ve yeşil alan sorunlarının çözülebilmesi için öncelikle kentin sosyo-kültürel sorunlarının çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Türk (1993), Adana kentindeki yeşil alan varlığı konusunda yaptığı çalışmada, kentte kişi başına 1,38 m² yeşil alanın düştüğünü belirlemiştir.

Yangu (1993), Antalya kentinin uzun vadeli fiziksel büyüme kapsamında aktif yeşil alanların payını araştırdığı çalışmada, kentte toplam 116 aktif yeşil alanın varlığını saptamış ve kentin 1990 yılı nüfusunu esas alarak, kişi başına 5,8 m² aktif yeşil alanın düştüğünü hesaplamıştır.

Eymirli (1994), Erzurum kenti açık-yeşil alan durumunu araştırdığı çalışmada, kentte kişi başına 6,8 m² yeşil alanın düştüğünü saptamıştır. Ancak, bu yeşil alanların çoğunun pasif nitelikte olduğunu Erzurum'da kişi başına düşen aktif yeşil alanların son 20 yılda önemli bir değişim göstermediğini ve 0,8 - 0,9 m² civarında seyrettiğini belirtmektedir.

Bozkurt (1994), Hatay kentinin açık ve yeşil alanlarına yönelik olarak yaptığı çalışmada, kentte kişi başına 8,84 m² açık ve yeşil alanın düştüğünü; ancak bu miktarın sadece 0,98 m² 'sinin aktif yeşil alan olduğunu saptamıştır.

Bir "Dünya Kenti" olma amacı güden Antalya, ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden biri ve uluslararası işlevler yüklenebilecek önemli bir kentidir. Kentin barındırdığı çağdaş fonksiyonlardan birisi olarak iyi tasarlanmış ve yeterli büyüklüğe sahip aktif yeşil alanların olması önem taşımaktadır. Çünkü, yeşil alanlar gerek estetik, gerekse fonksiyonel özellikleri ile çağdaş kentlerin önemli unsurlarıdır. Ancak, Antalya kentindeki yeşil alanlar incelendiğinde, genel olarak ülkemizdeki diğer kentlerde görülen yeşil alan sorunlarının burada da varolduğu izlenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Antalya kentindeki aktif yeşil alanların sayısının, tiplerinin, büyüklüklerinin, mahallelere göre dağılımının ve kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının saptanmasıdır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma alanı, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırlarıdır. Kentle ilgili bugüne kadar yapılan imar planları ve bu planlara ilişkin açıklama raporları, araştırma materyalini oluşturmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında, yukarıda sözü edilen plan

ve açıklama raporları Büyükşehir Belediyesi ve alt belediyelerden temin edilmiş ve bu planlarda öngörülen yeşil alan miktarları ölçülerek belirlenmiştir. Sonraki aşamada, Büyükşehir Belediyesi ve alt belediyelere bağlı Park-Bahçeler Müdürlüklerinden her birinin sorumluluk alanında yer alan aktif yeşil alanların sayıları, büyüklükleri, nitelikleri, buldukları mahalleler ve diğer özellikleri ile ilgili bilgiler sağlanmıştır. Araştırma alanında yapılan yerinde kontrol ve gözlem çalışmalarıyla bu bilgilerin uygulama ile örtüşme durumları kontrol edilmiş ve nihai aktif yeşil alan miktarları belirlenmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ilk aşamada elde edilen verilerin analizi yapılarak sonuçlar, imar yasalarında ve yönetmeliklerde öngörülen yeşil alan ölçütleri açısından değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Antalya Kentinin Konumu, Nüfusu ve Yerel Yönetim Yapısı

Antalya kenti, ülkemizin Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Antalya ilinin güneyinde bir yerleşmedir. Coğrafi konum üstünlükleri, kolay erişilebilirliği, yakınındaki yerleşmeler ile ilişkileri ve yerleşme deseni, tarım potansiyeli, doğal ve tarihsel değerler gibi etmenlerle kent, ülke ortalamasının çok üzerinde bir nüfus artışına sahip olmuştur.

Çizelge 1'den görüleceği üzere, kentin nüfusu geçen 50 yıl içinde sürekli artış göstermiştir. Bu artış, 1980-85 ve 1985-90 dönemlerinde oldukça yüksek olmuştur. 1997 yılında yapılan nüfus tespitinde Antalya kent merkezinin 1990-97 dönemi nüfus artışı % 42,63 olarak belirlenmiştir (Anonim, 1997).

1997 yılı nüfusuna göre, Antalya kenti nüfus bakımından Türkiye'nin 8. büyük kenti konumundadır. Mevcut artış hızını koruduğu takdirde, kentin 2000

yılında sahip olacağı nüfusun 580.000 civarında olacağı hesaplanabilir. 1995 yılında yapılan imar planında, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2015 yılı nüfusu 1.662.383 olarak esas alınmıştır (Anonim, 1996a). Bir başka deyişle, Antalya kenti nüfusunun önümüzdeki 15 yıl içinde 1 milyon kişiden fazla artış göstermesi beklenmektedir.

Çizelge 1. Antalya Kenti Nüfusunun Gelişimi.

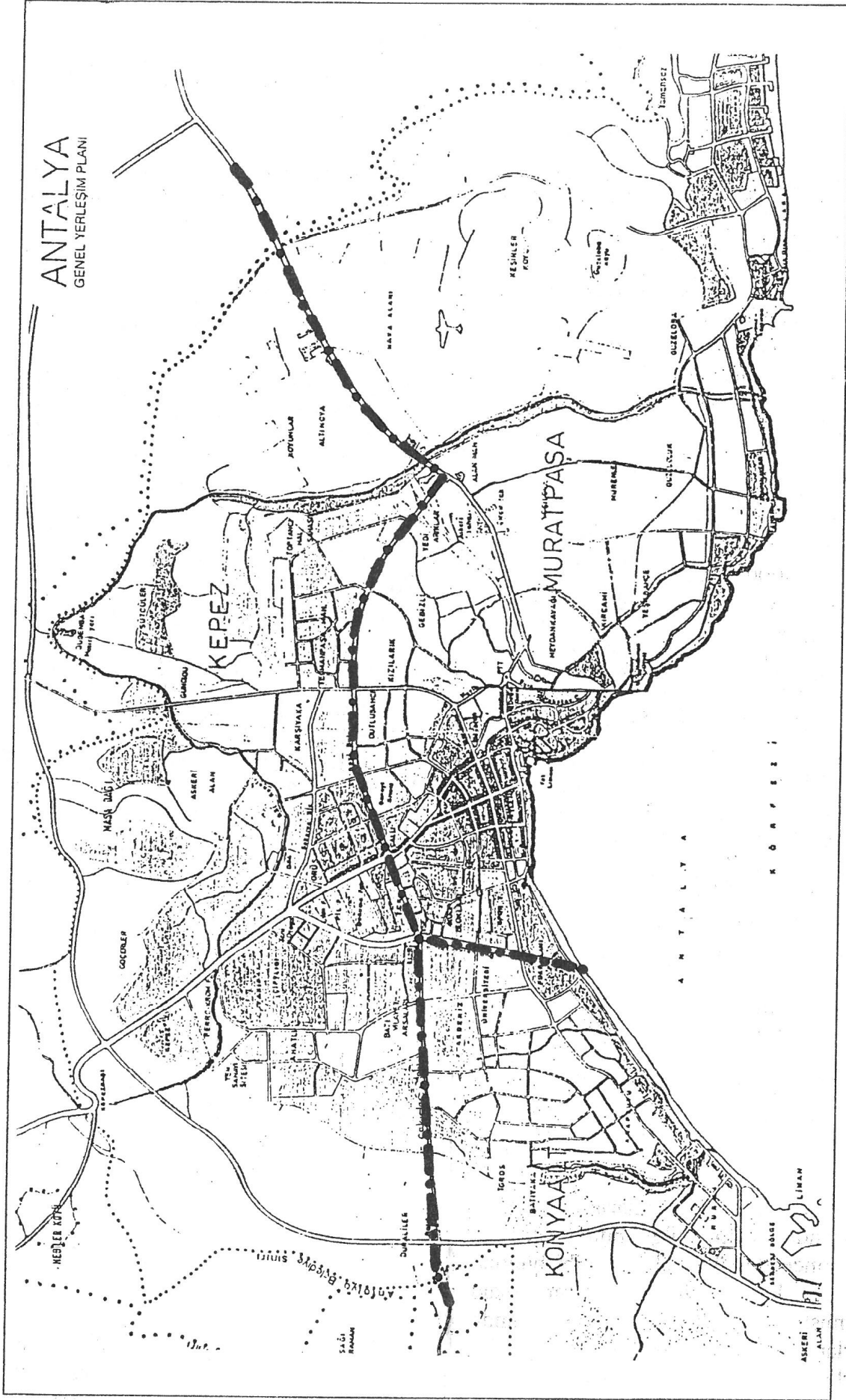
Sayım Tarihi	Nüfus
1950	27.515
1955	35.283
1960	50.908
1965	71.833
1970	95.616
1975	130.774
1980	173.501
1985	261.114
1990	378.208
1997	508.840*

*) 30 Ekim 1997 tarihinde yapılan nüfus tespitinde ikametgaha göre (de jure) nüfustur.

1994 yılında Büyükşehir Belediyesi statüsü verilen Antalya kentinde Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı Belediyeleri olmak üzere 3 alt belediye bulunmaktadır. Bunlardan Muratpaşa Belediyesi'nin yetki alanı, batıda Dumlupınar Bulvarı, kuzeyde Gazi Bulvarı ve Alanya Yolu ile Akdeniz arasında kalan alan; Kepez Belediyesi'nin yetki alanı, güneyde Çakırlar Yolu, Gazi Bulvarı ve Alanya Yolu'nun kuzeyinde kalan alan; Konyaaltı Belediyesinin yetki alanı ise doğuda Dumlupınar Bulvarı ve kuzeyde Çakırlar Yolu'nun güneyinde kalan alan olarak belirlenmiştir (Şekil 1).

1997 yılında yapılan nüfus tespiti sonuçlarına göre, ikametgaha göre (de jure) olmak üzere, Muratpaşa Belediyesi'nin nüfusu 258.909; Kepez Belediyesi'nin nüfusu 227.457 ve Konyaaltı Belediyesi'nin nüfusu 22.474 olarak saptanmıştır (Anonim, 1997).

Şekil 1: Antalya Büyükşehir ve Alt Belediye Sınırları.

3.2. Antalya Kenti ile İlgili Planlama Çalışmaları

Antalya'nın kent ölçeğindeki ilk imar planı 1956-1959 yılları arasında İller Bankası Genel Müdürlüğü'nce hazırlanmış olup, bu plan sadece tarihi kent çekirdeği konumundaki Kaleiçi bölgesini kapsamaktadır. 1973 yılında kentin ikinci Nazım İmar Planı ve daha sonra da bu plana göre Uygulama İmar Planları hazırlanmıştır. Ancak, karşılaşılan sorunlar nedeniyle uygulama imar planlarının % 80'lik bölümü tamamlanabilmiştir. Bu süreçteki bazı gelişmeler mevcut imar planının revizyonunu gündeme getirmiş ve 1979 yılında 1/5000 ölçekli nazım planlar üzerinde revizyonlar yapılmıştır (Can, 1979). Hazırlanan bu imar planının 1985 yılında bir bölümü, 1992 yılında ise tümü yeniden revizyondan geçmiştir.

Antalya'nın 1995-2015 yılları arasındaki yapılaşmasını yönlendirecek imar planının yapımı işi, 1995 yılında UTTA Planlama Grubuna verilmiştir. Hazırlanan bu yeni plan 1/25.000 ölçekli 16 pafta ve 1/5000 ölçekli 70 paftadan oluşmaktadır. Planın bazı bölümleri tarım alanlarının imara açılmış olması nedeniyle Bölge İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olup, iptal davasına yapılan itiraz halen Sayıştay'da sonuca bağlanmayı beklemektedir.

3.3. Antalya Kentinin Yapılaşması Sürecinde Yeşil Alanlar

Antalya kentinin yapılaşması sürecinde yeşil alanların gelişimi konusunda kısıtlı bilgi bulunmaktadır. Daha önce de sözü edildiği gibi bugüne kadar kentle ilgili 3 imar planı yapılmıştır. Bunlar 1956 yılında hazırlanan ilk imar planı; 1973 yılında hazırlanan ikinci imar planı ve son olarak da 1995 yılında hazırlanan ve halen uygulama aşamasında olan imar

planıdır. Bu imar planlarından ilk ikisi 9 Temmuz 1956 tarih ve 6785 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre; üçüncüsü ise 3 Mayıs 1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre yapılmıştır. Bu iki kanunda yeşil alanlara ilişkin farklı sayılabilecek hükümler bulunmaktadır.

6785 sayılı İmar Kanununun 20.7.1972 tarih ve 1605 sayılı Kanun ile değişik 25. Maddesinde "**Yeşil alanların tamamı, planlamaya esas alınan nüfus başına 7 metrekareden aşağı düşünülemez**" denilmiştir. Ancak, bu yasada yeşil alanın açık bir tanımlaması ve aktif-pasif yeşil alan ayrımı yapılmamıştır. 3194 sayılı ve halen yürürlükte olan İmar Kanunu'nun 2.11.1985 tarihinde yayınlanan Yönetmeliğinin 10. Maddesinde ise, "Hazırlanacak her ölçekteki imar planlarında Ek 1'deki Çizelgede belirtilen standartlara uyulur" denilmekte ve ekte verilen kentsel sosyal ve teknik altyapı Çizelgesinde, nüfusu ne olursa olsun tüm yerleşim birimleri için "**kişi başına 7 metrekare aktif yeşil alan**" zorunluluğu getirilmektedir. Aktif yeşil alan ise, aynı yönetmeliğin 7. maddesinde **Park, çocuk bahçesi ve oyun alanları** olarak tanımlanmaktadır.

İmar planlarının hazırlanmasında esas alınacak yeşil alan ölçütü yasalarımıza 1972 yılında girdiğinden, Antalya'nın 1956 yılında yapılan ilk imar planında esas alınacak bir yeşil alan ölçütü bulunmamıştır. Ancak, ikinci ve üçüncü imar planlarında artık yasa ile öngörülen yeşil alan ölçütlerinin var olduğu görülmektedir. Bu çalışma sırasında 1973 yılında hazırlanan imar planının açıklama raporları elde edilemediğinden, bu planda öngörülen yeşil alan miktarlarına ilişkin veri elde edilememiştir. Planın yürürlükte olduğu süre içinde kente ne kadar yeşil alanın kazandırıldığına dair bir veriye de rastlanmamıştır.

Bununla birlikte, Antalya kentinin yeşil alan varlığına ilişkin bazı bilgiler mevcuttur. Yıldızcı (1991), Antalya kentindeki yeşil alan miktarını kişi başına 3,9 m² olarak vermiştir. Ancak, bu verinin hangi çalışmaya dayandığı konusunda bir açıklık yoktur. Yangu (1994), kentteki 116 aktif yeşil alanın 1990 yılı nüfusuna göre kişi başına 5,8 m² 'ye karşılık geldiğini ifade etmiştir. UTTA tarafından hazırlanan Nazım İmar Planı Ek Açıklama Raporu'nda, mevcut 1/5000 ölçekli nazım plan arazi kullanım bütçesi verilerine göre, Antalya kentinin 1516.9 ha. bir yeşil alan varlığına sahip olduğunu ifade edilmektedir. Kentin 1995 yılı nüfusu yaklaşık 467.000¹ olarak kabul edilirse, kişi başına 32,5 m² yeşil alanın düştüğü hesaplanabilir. Ancak bunun ne kadarının aktif, ne kadarının pasif yeşil alan olduğu açık değildir.

UTTA'nın hazırladığı üçüncü nazım imar planında, yukarıda sözü edilen 1516.9 ha. yeşil alan esas alınmış ve 2015 yılına kadar bu miktarın 3125.4 ha.'a yükseltilmesi hedeflenmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesinin 2015 yılı nüfusu yine UTTA tarafından 1.662.383 olarak tahmin edildiğinden, 2015 yılı itibarıyla hedeflenen yeşil alan miktarının kişi başına 18,8 m² olduğu anlaşılmaktadır. Burada da yine bu oranın ne kadarının aktif, ne kadarının pasif yeşil alan olduğu belirli değildir.

3.4. Antalya Kentinin Aktif Yeşil Alan Varlığı

Antalya kentinin aktif yeşil alan varlığının saptanmasında, halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu'na dayanarak 2.11.1985 tarihinde çıkarılan yönetmelikteki aktif

yeşil alan tanımı esas alınmıştır. Buna göre, aktif yeşil alan olarak nitelendirilebilecek alanlar "**park, çocuk bahçesi ve oyun alanları**" 'ndan oluşmaktadır. Antalya kentinde bu tanımlamaya giren alanlar, büyükşehri oluşturan üç alt belediye bazında ve daha sonra da Büyükşehir Belediyesi genelinde belirlenmiştir.

3.4.1. Alt Belediyelerin Aktif Yeşil Alan Varlığı

3.4.1.1. Konyaaltı Belediyesi

Konyaaltı Belediyesi, 1994 yılında Antalya'nın Büyükşehir olarak belirlenmesi ile birlikte diğer alt belediyelerle birlikte kurulmuştur. Büyükşehir oluşturan üç belediyeden nüfus ve yüzölçümü bakımından en küçük olanıdır. Konyaaltı Belediyesine bağlı mahallelerdeki aktif yeşil alan sayıları ve bu yeşil alanların kapladıkları yüzey Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2'den görüleceği üzere Konyaaltı Belediyesine bağlı 24 mahalleden 11'inde, bir başka ifade ile % 45'inde en az bir adet aktif yeşil alan bulunmaktadır. Aktif yeşil alanların toplam sayısı 25 olup, bu alanların kapladıkları yüzey 74.460 m² 'dir. Sayı bakımından en fazla aktif yeşil alan, 5 adet ile Liman ve 4 adet ile de Siteler mahallelerinde bulunmaktadır. Kapladıkları alan bakımından ise Siteler mahallesi ilk sırayı almakta, onu sırasıyla Liman ve Toros mahalleleri izlemektedir.

Konyaaltı Belediyesi sınırları içinde yer alan aktif yeşil alanların büyüklükleri 540 m² ile 8.400 m² arasında değişmektedir. Ortalama aktif yeşil alan büyüklüğü 2.978 m²'dir. Aktif yeşil alanlar tipleri bakımından değerlendirildiğinde, Konyaaltı'ndaki aktif yeşil alanların tamamının mahalle ölçeğinde önem taşıdığı görülmektedir.

¹) Kent nüfusunun 1990 yılından itibaren yıllık ortalama % 4,3 arttığı varsayımı ile hesaplanmıştır.

Bu yeşil alanlar mahalle parkı ya da semt spor sahası olup, kent ya da bölge parkı niteliğinde bir aktif yeşil alan bulunmamaktadır.

Çizelge 2. Konyaaltı Belediyesi Sınırları İçindeki Aktif Yeşil Alanlar.

Sıra No	Mahalle Adı	Aktif Yeşil Alan Sayısı (Adet)	Aktif Yeşil Alan Miktarı (m ²)
1	Akkuyu	0	0
2	Altinkum	2	3.180
3	Arapsuyu	3	4.500
4	Aydınlık	0	0
5	Çakırlar	1	540
6	Demircilik	0	0
7	Gökdere	0	0
8	Gürsu	3	9.500
9	Hurma	1	1.000
10	Kargılık	0	0
11	Kuruçay	0	0
12	Kuşkavağı	1	3.200
13	Liman	5	15.180
14	Mollayusuf	0	0
15	Öğretmenevi	2	6.000
16	Pınarbaşı	1	800
17	Sarısu	0	0
18	Siteler	4	19.155
19	Suiçecek	0	0
20	Toros	2	11.415
21	Uluç	0	0
22	Uncalı	0	0
23	Yenimahalle	0	0
24	Zümrüt	0	0
TOPLAM		25	74.460

Konyaaltı Belediyesi sınırları içinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının hesaplanabilmesi için 1999 yılı nüfus tahmini yapılmıştır. Daha önce sözü edildiği üzere Konyaaltı'nın 1997 yılı nüfusu 22.474 idi. Antalya kentinin 1990-1997 dönemindeki yıllık ortalama % 4,3 nüfus artış oranının aynı şekilde devam ettiği varsayımıyla, Konyaaltı Belediyesinin 1999 yılı nüfusu 24.448 olarak hesaplanabilir. Konyaaltı'ndaki aktif yeşil alanların toplam yüzeyi olan 74.460 m² bu nüfusa bölündüğünde, Konyaaltı'nda kişi başına 3 m² aktif yeşil alan düştüğü görülmektedir.

3.4.1.2. Muratpaşa Belediyesi

Muratpaşa Belediyesi sınırları içinde 56 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerdeki aktif yeşil alan sayıları ve bu yeşil alanların kapladıkları yüzey Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3'ten görüleceği üzere, Muratpaşa Belediyesine bağlı 56 mahalleden 29'unda, bir başka deyişle % 51'inde aktif yeşil alan bulunmaktadır. Aktif yeşil alanların toplam sayısı 84 olup; bu alanlar 911.980 m² 'lik bir yüzeyi kaplamaktadır.

Sayı bakımından en fazla aktif yeşil alan 6'şar adet ile Altındağ ve Üçgen mahallelerinde bulunmaktadır. Bu mahalleleri 5 adet aktif yeşil alan ile Demircikara mahallesi ve 4'er adet aktif yeşil alan ile Dutlubahçe, Etiler, Sinan, Yeşilbahçe ve Zerdalilik mahalleleri izlemektedir. Kapladıkları alan bakımından ise, Meltem mahallesi ilk sırayı alırken, onu Bahçelievler, Şirinyalı, Zerdalilik ve Fener mahalleleri izlemektedir.

Muratpaşa Belediyesi sorumluluk alanında mahalle ölçeğinde önemli aktif yeşil alanların yanı sıra, kent ölçeğinde önemli bir çok aktif yeşil alan da bulunmaktadır. Bunlar Bahçelievler Mahallesi'ndeki Atatürk Parkı, Çağlayan Mahallesi'ndeki Gençlik Parkı, Deniz Mahallesi'ndeki Yavuz Özcan Parkı, Fener Mahallesi'ndeki Fener Parkı, Kılıçarslan Mahallesi'ndeki Karaalioğlu Parkı, Meltem Mahallesi'ndeki Hasan Subaşı Parkı, Selçuk Mahallesi'ndeki Cumhuriyet Meydanı ve Gençlik Parkı ile Recep Bilgin Parkı ve Şirinyalı Mahallesi'ndeki Dedeman ve Adalya Vakıf Parkları olarak sıralanabilir.

Kent parkı niteliğindeki bu aktif yeşil alanlar hariç tutulursa, Beldedeki aktif yeşil alan büyüklükleri 150 m² ile 18.000 m² arasında değişmekte olup, ortalama aktif yeşil alan büyüklüğü 2.148 m²'dir.

Çizelge 3: Muratpaşa Belediyesi Sınırları İçindeki Aktif Yeşil Alanlar.

Sıra No	Mahalle Adı	Aktif Yeşil Alan Sayısı (Adet)	Aktif Yeşil Alan Miktarı (m ²)	Sıra No	Mahalle Adı	Aktif Yeşil Alan Sayısı (Adet)	Aktif Yeşil Alan Miktarı (m ²)
1	Altındağ	6	13.670	29	Konuksever	2	1.770
2	Bahçelievler	3	188.870	30	Mehmetçik	0	0
3	Balbey	0	0	31	Meltem	3	424.000
4	Barbaros	0	0	32	Memurevleri	0	0
5	Bayındır	0	0	33	Meydankavağı	0	0
6	Çağlayan	3	20.600	34	Muratpaşa	0	0
7	Çaybaşı	2	800	35	Sanayi	1	1.060
8	Demircikara	5	18.760	36	Sedir	1	5.840
9	Deniz	2	23.690	37	Selçuk	2	13.000
10	Doğuyaka	0	0	38	Sinan	4	5.450
11	Dutlubahçe	4	6.400	39	Soğuksu	0	0
12	Elmalı	0	0	40	Şirinyalı	6	46.370
13	Ermenek	0	0	41	Tahıl pazarı	0	0
14	Etiler	4	5.270	42	Tarım	0	0
15	Fener	1	27.000	43	Topçular	0	0
16	Gebizli	0	0	44	Tuzcular	0	0
17	Gençlik	0	0	45	Üçgen	6	12.570
18	Güvenlik	3	6.330	46	Varlık	3	7.050
19	Güzelbağ	0	0	47	Yenigöl	0	0
20	Güzeloba	2	6.600	48	Yenigün	3	8.670
21	Güzeloluk	0	0	49	Yeşilbahçe	4	5.180
22	Haşim İşcan	0	0	50	Yeşildere	0	0
23	Kılıçarslan	1	48.000	51	Yeşilköy	0	0
24	Kırcami	0	0	52	Yeşilova	0	0
25	Kışla	1	150	53	Yıldız	2	1.700
26	Kızılarık	0	0	54	Yüksekalan	2	4.150
27	Kızılsaray	3	2.110	55	Zerdalilik	4	5.680
28	Kızıltoprak	1	1.240	56	Zümrütova	0	0
T O P L A M						84	911.980

Kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarını hesaplamak için beldenin 1999 yılı sonu itibariyle nüfus verilerine gereksinim duyulmaktadır. Muratpaşa Belediyesinin 1997 nüfusu 258.909 olarak tespit edilmiştir. Antalya kent nüfusu 1990-1997 dönemi yıllık ortalama artış oranı olan % 4,3'ün 1997-99 yılları arasında da aynı şekilde devam ettiği varsayılırsa, Muratpaşa'nın nüfusunun, 1999 yılında 281.653'e ulaştığı sonucuna varılabilir.

Mevcut aktif yeşil alan miktarı olan 911.980 m² bu tahmini nüfusa bölündüğünde, Muratpaşa Belediyesi sınırları içinde kişi başına 3,2 m² aktif yeşil alan düştüğü hesaplanabilir.

3.4.1.3. Kepez Belediyesi

Kepez Belediyesi, 51 mahalleden oluşan ve büyüklük olarak Muratpaşa Belediyesine yakın büyüklükte bir belediyedir. Kepez belediye sınırlarına giren aktif yeşil alanların sayıları ve kapladıkları yüzey mahallelere göre Çizelge 4'de verilmiştir. Buna göre, 51 mahalleden 37'sinde, bir başka ifade ile mahallelerin % 72 'sinde bir aktif yeşil alan bulunmaktadır. Aktif yeşil alanların toplam sayısı 91 olup, bunların sahip olduğu yüzey 715.700 m² 'dir.

Çizelge 4: Kepez Belediyesi Sınırları İçindeki Aktif Yeşil Alanlar.

Sıra No	Mahalle Adı	Aktif Yeşil Alan Sayısı (Adet)	Aktif Yeşil Alan Miktarı (m ²)	Sıra No	Mahalle Adı	Aktif Yeşil Alan Sayısı (Adet)	Aktif Yeşil Alan Miktarı (m ²)
1	Ahatlı	2	3.000	27	Hüsnü Karakaş	2	1.500
2	Altınova Düden	0	0	28	Kanal	5	5.800
3	Altınova Orta	1	1.400	29	Karşıyaka	2	5.500
4	Altınova Sinan	0	0	30	Kazım Karabekir	0	0
5	Atatürk	2	5.150	31	Kepez	5	512.200
6	Avni Tolunay	0	0	32	Kuzeyyaka	3	15.400
7	Baraj	1	300	33	Kültür	2	2.100
8	Barış	3	3.600	34	Kütükçü	3	3.400
9	Beşkonaklar	0	0	35	M.Akif Ersoy	0	0
10	Çamlıbel	3	3.600	36	Menderes	0	0
11	Çankaya	0	0	37	Özgürlük	1	4.200
12	Duraliler	0	0	38	Santral	1	1.500
13	Düdenbaşı	6	11.050	39	Sütçüler	0	0
14	Emek	2	3.750	40	Şafak	1	2.750
15	Erenköy	4	8.450	41	Tecomanpaşa	3	6.000
16	Esentepe	1	2.000	42	Ulus	2	13.000
17	Fabrikalar	3	6.250	43	Ünsal	1	1.250
18	Fatih	5	5.850	44	Yavuz Selim	0	0
19	Fevzi Çakmak	1	4.000	45	Yenidoğan	2	12.500
20	Gazi	0	0	46	Yeniemek	4	5.200
21	Göçerler	0	0	47	Yeni	2	30.500
22	Göksu	0	0	48	Yeşiltepe	2	6.150
23	Gülveren	3	6.000	49	Yeşilyurt	1	3.200
24	Gündoğdu	3	5.000	50	Yükseliş	5	5.200
25	Güneş	1	750	51	Zafer	2	7.200
26	Habipler	1	1.000				
T O P L A M						91	715.700

Sayı bakımından en fazla aktif yeşil alan 6 adet ile Düdenbaşı mahallesinde bulunmakta, onu 5'er adet ile Fatih, Kanal, Kepez ve Yükseliş mahalleleri izlemektedir. Kapladıkları yüzey bakımından ise Hayvanat Bahçesi ve piknik alanının yer aldığı Kepez Mahallesi ilk sırayı almakta, onu Yeni, Kuzeyyaka, Ulus, Yenidoğan ve Düdenbaşı Mahalleleri izlemektedir.

Kepez beldesinde kent ve bölge ölçeğinde önem taşıyan aktif yeşil alan olarak Hayvanat Bahçesi yer almaktadır. Diğer aktif yeşil alanların tamamı mahalle ölçeğinde önem taşımaktadır. Hayvanat Bahçesi hariç tutulduğunda, beldedeki parkların büyüklükleri 100 m² ile 12.000 m² arasında değişmekte olup,

ortalama aktif yeşil alan büyüklüğü 2.396 m² olarak hesaplanabilmektedir.

Kepez Belediyesinin nüfusu 1997 sayımına göre 227.457 olarak belirlenmiştir. Antalya kenti nüfusunun 1990-97 dönemindeki artış oranının aynı şekilde sürdüğü varsayımıyla Kepez Belediyesi nüfusunun 1999 yılında 247.439'a ulaştığı hesaplanabilir. Beldedeki aktif yeşil alanların toplam yüzeyi olan 715.700 m² bu tahmini nüfusa bölündüğünde, kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 2,9 m² olarak hesaplanabilir.

3.4.2. Büyükşehir Belediyesi Genelinde Aktif Yeşil Alan Varlığı

Yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, 1999 yılı sonu itibariyle Konyaaltı Belediyesi sınırları içinde 25; Muratpaşa Belediyesi sınırları içinde 84 ve Kepez Belediyesi sınırları içinde 91 adet olmak üzere, Antalya Büyükşehir Belediyesi genelinde 200 adet aktif yeşil alan, bir başka deyişle park, çocuk bahçesi ve spor sahası bulunmaktadır.

Bu yeşil alanların temsil ettiği toplam yüzey, Konyaaltı Belediyesinde 74.460 m², Muratpaşa Belediyesinde 911.980 m² ve Kepez Belediyesinde 715.700 m²'dir ve bunların toplamı 1.702.140 m² etmektedir. Kentteki yeşil alanların sahip olduğu bu toplam yüzeyin, kentin 1999 yılı itibariyle tahmini nüfusu olan 553.540'a bölünmesiyle, Büyükşehir Belediyesi genelinde kişi başına 3,1 m² aktif yeşil alanın düştüğü hesaplanabilir.

Antalya kentindeki yeşil alanların mahallelere göre dağılımına bakıldığında, toplam 131 mahalleden 77'sinde, bir başka deyişle % 59'unda, bir aktif yeşil alanın bulunduğu saptanmıştır. Bu mahallelerde yer alan yeşil alanlar tiplerine göre değerlendirildiğinde ise, 200 aktif yeşil alanın 11 tanesinin (% 5,5) kent ya da bölge parkı niteliğinde olduğu ve dolayısıyla Antalya kenti ya da Batı Akdeniz Bölgesi ölçeğinde önem taşıdığı; geri kalanının ise mahalle ölçeğinde önem taşıyan yeşil alanlar olduğu görülmektedir.

Kent ya da bölge ölçeğinde önem taşıyan aktif yeşil alanların büyüklükleri 3.000 m² ile 500.000 m² arasında değişmekte olup, temsil ettikleri toplam yüzey 1.253.000 m²'dir. Bu da Antalya'daki toplam aktif yeşil alan yüzeyinin % 73,6'sına karşılık gelmektedir. Mahalle ölçeğinde önem taşıyan aktif yeşil alanların büyüklükleri

100 m² ile 18.000 m² arasında değişmekte olup, bunların temsil ettikleri yüzey 449.140 m² dir (% 26,4). Mahalle ölçeğinde önem taşıyan aktif yeşil alanların ortalama büyüklüğü 2.376 m² olmaktadır.

Antalya kentinde en fazla aktif yeşil alan 6'şar adet ile Altındağ, Düdenbaşı ve Üçgen mahallelerinde bulunmaktadır. Bunları 5'er adet ile Demircikara, Fatih, Kanal, Kepez, Liman ve Yükseliş mahalleleri ve 4'er adet ile Dutlubahçe, Erenköy, Etiler, Sinan, Siteler, Yeniemek, Yeşilbahçe ve Zerdalilik mahalleleri izlemektedir.

4. Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırma sonucunda, Antalya Büyükşehir Belediyesi genelinde kişi başına 3,1 m² aktif yeşil alan düştüğü saptanmıştır. Saptanan bu miktar oldukça düşük olup, bugüne kadar çıkarılan İmar Kanunları ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen "**kişi başına en az 7 metrekare**" ölçütünün çok altında kalmaktadır. Bu da belediyelerin aktif yeşil alan oluşturmada yetersiz kaldıklarını ve İmar Yasa ve yönetmeliklerinde öngörülen ölçütü sağlayamadıklarını ortaya koymaktadır.

Aktif yeşil alanların Antalya kent dokusundaki dağılımları da düzensizdir. Kentin toplam 131 mahallesinden 77'sinde aktif yeşil alan bulunurken, 54 mahallede hiç bir aktif yeşil alanın bulunmadığı görülmektedir. Bu da bazı mahalle sakinlerinin yeşil alan olanağından yoksun olduklarını göstermektedir.

Mahalle ölçeğindeki aktif yeşil alanların sahip olduğu ortalama büyüklük (2376 m²) yeterli görülmele birlikte, 100-150 m² yüzeye sahip yeşil alanların da var olduğu saptanmıştır. Bu tip alanların yeşil alanlardan beklenen işlevi yerine getirmede yeterli

olamayacağı açıktır.

Sonuç olarak, Antalya kentindeki aktif yeşil alanların miktar yönünden yetersiz; dağılım yönünden ise düzensiz olduğu saptanmıştır. Bu durum Antalya gibi gerek yerli, gerekse yabancı turizmin gözde mekanı bir kent için bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu konuda alınabilecek önlemleri, kısa ve uzun vadeli önlemler olarak ikiye ayırmak olasıdır.

Kısa vadeli önlemler arasında, gerek Büyükşehir Belediye'sinin, gerekse alt belediyelerin İmar Planı'nda yeşil alan olarak ayrılmış olan yerleri başka kullanımlara dönüştürmemesi ve yapımlarını gerçekleştirilmesi sayılabilir.

Uzun vadeli önlemler ise, daha çok İmar Yasası düzeyinde düzenlemeleri gerektiren önlemlerdir. Bunlar arasında kentlerimizde yeşil alan sistemi oluşturulması; kişi başına asgari yeşil alan miktarının yükseltilmesi; yeşil alanların kent dokusu içerisinde düzenli dağılımının sağlanması; belediyelere yeşil alan amacıyla yapılacak kamulaştırmalar için parasal kaynak aktarımı gibi önlemler sayılabilir.

Kaynaklar

- Bozkurt, N., 1994. Antakya Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Belirlenmesinde Analitik Yaklaşımlar. Ç.Ü. Fen Bilimleri Ens. Peyzaj Mimarlığı ABD Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Can, Z., 1979. Antalya Kenti 1/5000 Nazım İmar Planı Revizyonu Açıklama Notu. Antalya Planlama Bürosu Başuzmanlığı, Antalya.
- Anonim, 1993. Türkiye İstatistik Yıllığı. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayını, Ankara.
- Anonim, 1996a. Antalya Büyükşehir Belediyesi Nazım İmar Planı-1/5000 Araştırma-Açıklama Raporu (Nisan 1996). UTTA Planlama, Projelendirme ve Danışmanlık Ltd. Şti., Ankara, 235 s.
- Anonim, 1996b. Antalya Büyükşehir Belediyesi Nazım İmar Planı-1/5000 Açıklama Ek Raporu. UTTA Planlama, Projelendirme ve Danışmanlık Ltd. Şti., Ankara, 11 s.
- Anonim, 1997. 1997 Genel Nüfus Tespiti. Devlet

İstatistik Enstitüsü Yayını, Ankara.

- Anonymous, 1991. World Urbanisation Prospect 1990. Estimated and Projections of Urban and Rural Populations and of Urban Agglomerations. United Nations Dept. of International Economic-Social Affairs, USA.
- Eymirli, S., 1994. Erzurum Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Saptanması ve Kentiçi Açık-Yeşil Alan İlkeleri Yönünden Araştırılması. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana, 103 s.
- Öztaş, Y., 1968. Ankara Kenti ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları no:344, Ankara.
- Öztaş, Y., 1991. Ankara Kentinin 2000'li Yıllar için Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 91(2):32-36.
- Tarhan, N., 1992. Mersin Kenti Yeşil Alanlarının Bugünkü Durumu. Mersin Kenti Açık ve Yeşil Alanları Sempozyumu (1-3 Haziran 1992), Mersin.
- Türk, V., 1993. Adana Kenti Yeşil Alanlarının Geleceğe Dönük Olarak Değerlendirilmesi Üzerinde bir Araştırma. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Yangu, S., 1993. Antalya İl Merkezinin Uzun Vadeli Fiziksel Büyüme Kapsamı İçerisinde Aktif Yeşil Alanların Payı. Ç.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü Bitirme Tezi, Adana, 62 s.
- Yarar, B., 1988. İzmir'de Açık Mekan Varlığının Saptanması, İmar Çalışmalarındaki Belirlemelerin Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenerek Geleceğe Dönük Ölçütlerin Elde Edilmesi Üzerinde Araştırmalar. E.Ü. Fen Bilimleri Ens. Peyzaj Mimarlığı ABD Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Yıldızcı, A.C., 1991. Türkiyede İmar Planları Yapımı ve Uygulanmasında Yeşil Alan Sorunları. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 91(2):26-28.